

Krzysztof Cyrek

Podlesice, st. 1, Kostkowice, st. 1 i 2,
gm. Kroczyce, woj. częstochowskie,
AZP: 91-53/7,8

Informator Archeologiczny : badania 23, 2-3

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wierdzonej przez jamy posłupowe oraz odciski zachowane w towarzyszącej im polepie. Wśród jam na uwagę zasługują, rozkopane częściowo, 2 duże obiekty o głębokości 150 i 200 cm. Oba w partii dennej zawierają warstwę piasku intensywnie przesyconego ochrą o miąższości ok. 30 cm. W warstwach z ochrą, poza nielicznymi wytworami krzemiennymi, odkryto jedynie fragmenty zębów zwierzęcych. Trzeci obiekt określony po pierwszym sezonie jako ziemianka, okazał się dużą jamą o wymiarach ok. 4 x 3 m i płaskim dnie osiągniętą głębokość 150 cm od powierzchni. Jama ta wypełniona jest intensywną spalenizną. Duże węgle pobrane do analizy C-14 okazały się szczątkami skórzanego pojemnika wypełnionego „mieszanką roślinną” składającą się z fragmentów liści, łądy i nasion. Wspólnymi cechami tych trzech jam są duże wymiary, duża głębokość i zawartość archeologiczna w postaci licznych fragmentów kości zwierząt i ryb oraz wytworów krzemiennych o pokroju mezolitycznym, przy całkowitym braku ceramiki rozproszonej równomiernie w warstwach ponad zarysami obiektów.

Kontynuowano też prace w wykopie II-87 w którym stwierdzono istnienie obiektu interpretowanego wstępnie jako rów z konstrukcją drewnianą. Na głębokości 160 cm zarys obiektu i konstrukcji nie uległ poważniejszemu zmianom. Obiekt ten można wiązać z ceramiką leśną o cechach wczesnobrązowych. Nie osiągnięto poziomu calca.

W tym sezonie na stanowisku stwierdzono obecność ceramiki kultury pucharów lejkowatych i tzw. kręgu kultur leśnych z której część posiada wyraźne cechy wczesnobrązowe. Zastanawia zupełny brak wytworów krzemiennych o cechach postmezolitycznych. Wśród kilku tysięcy narzędzi i rdzmi wydzielono ponad 300 zbrojników a w tej grupie m. in. ponad: 100 trójkątów, 50 trapezów, 30 półtylczaków Komornica, 20 tylczaków Stawinoga i lancetowatych, 25 zbrojników z huską podstawa, zbrojniki i duże trójkąty janisławickie oraz wiele innych typów w krótszych seriach. Wytwory krzemienne ze stanowiska można łączyć z kulturami: komornicką, chojnicko-piękowską i janisławicką oraz młodszą fazą mezolitu. Na wzniesieńkę zasługują też liczne narzędzia kamienne i fragmenty wytworów kościanych ze śladami obróbki i zdobienia.

W przyległych od północy i północno-wschodniej do stanowiska torfach (rozległa terasa zalewowa Drwęcy) przeprowadzono kilka odwiertów sondażowych. Już w pierwszych odwiertach, z jednej z warstw torfu poprzeczanego warstwami piasków, wydobyto wytwory krzemienne oraz fragmenty kości.

Materiały przechowywane są w Muzeum Regionalnym w Brodnicy.

Planuje się kontynuację badań.

Wielkopole, gm. Urszulin woj. chełmskie St. 5 patrz wczesne średniowiecze

Nowa Biśka, gm. Nowy Targ,
woj. nowosądeckie,
St. 2 (Jaskinia w Oblazowej),
AZP: 116-58

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej — Zakład Archeologii
Małopolski, Zakład Zoologii Systematycznej
i Doświadczalnej w Krakowie

Badania prowadzili: dr Paweł Wałde-Nowak, dr Adam Nadachowski. Uczestniczyli: dr Anna Maryańska-Nadachowska, dr Elżbieta Warchałowska-Śliwa, mgr Wacław Kochan (zoolog), mgr Sławomir Dryja, mgr Ewa Klekot, mgr Lucyna Kubiak (archeolog). Finansował WKZ w Nowym Sączu. Piąty sezon badań. Paleolityczne schronisko jaskiniowe, ślady osadnictwa z wczesnego brązu i późnego średniowiecza.

Badania przebiegały w dwóch etapach. Pierwszy z nich (maj) polegał na zabezpieczeniu wykopu uszkodzonego w ziemi. Przy tej okazji przeprowadzone zostały prace zmierzające do udostępnienia obiektu zwiedzającym — słuchaczom Studium Konserwatorskiego przy ODZ w Warszawie, odbywającym zajęcia szkoleniowe w Rytzu.

Drugim etapem badań była eksploracja osadów aienaruszonych (sierpień, wrzesień). Prowadzono ją zarówno w pobliżu otworu jak i w głębszych partiach jaskini. W bieżącym sezonie nie przekroczono głębokości 300 cm, nie osiągnięto też skalnego dna jaskini. Przedmiotem badań były wszystkie uchwycone dotychczas poziomy osadnicze. Odkrytych zostało kilkadziesiąt artefaktów kamiennych, głównie z radiolarytu, reprezentujących kultury: grawecką, szelecką i mustierską. Odsłonięty został kolejny masywny otoczek granitowy — element kostrukcji znanej z w-wy VIII. W zespołach faunistycznych zwracają uwagę kości nosorożca włochatego, bizona stepowego, konia, renifera i innych przedstawicieli dużych ssaków plejstocenów.

Do najważniejszych rezultatów badań należy udokumentowanie nowych elementów istotnych dla rekonstrukcji procesów sedymentacyjnych i odtworzenia historii działalności człowieka we wnętrzu jaskini. Z obserwacji stratygraficznych i doraźnych analiz uziarnienia wynika, że znana z badań ubiegłorocznych warstwa XVI (tzw. zielona) wiąże się z sedymentacją typową dla wody stojącej. W czasach poprzedzających osadnictwo ludności „mustierskiej” Oblazowa Skala, a w każdym razie jej południowa ściana, w której mieści się jaskinia, znajdowała się w strefie objętej taką sedymentacją. Po ustąpieniu wody z jaskini powierzchnią, stanowiącą we wczesniejszym okresie dno zbiornika wodnego, prawdopodobnie przemodelował człowiek, poszerzając otwór wejściowy.

Badania będą kontynuowane.

Podlesce, st. 1,
Kostkowice, st. 112, gm. Kruczyce,
woj. częstochowskie,
AZP: 91-53/7, 8

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne
w Łodzi

Badania prowadził dr Krzysztof Cyrek. Finansował BBDZ w Częstochowie. Pierwszy sezon badań. Górnopaleolityczne obozowisko w schronisku skalnym.

Rozpoznawcze badania w środkowej części Jury Polskiej rozpoczęto od weryfikacji schroniska w Ruskiej

Skale koło Podlesic, gdzie w 1952 r. Maria i Waldemar Chmielewscy przeprowadzili wykopaliska. Zlokalizowane przed schroniskiem wykopy, obok stwierdzenia, że obozowisko zostało przebadane w całości w 1952 r., umożliwiły pobranie próbek do analizy palinologicznej oraz powiększyły koszty materiał faunistyczny.

Drugim stanowiskiem, gdzie przeprowadzono badania sondażowe była Jaskinia Złodziejska w Kostkowicach (st. 2). Wykop założony w partii centralnej jaskini wykazał, że utwory czwartorzędowe zostały w znacznym stopniu zniszczone przez współczesne wkopy. Jedynie zaraz przy wylocie jaskini namulisko wydaje się być nienaruszone i tylko tam jest szansa odnalezienia w przyszłości ewentualnej warstwy kulturowej.

Trzecim sprawdzonym punktem było schronisko „KRUCZA SKAŁA” w Kostkowicach (st. 1). Leży ono ok. 30 m nad dnem doliny (obecnie suchej) na północnym stoku Góry Łysak. Swoisty charakter nadaje stanowisku szeroki nawis skalny, chroniący od góry płaską powierzchnię, leżącą bezpośrednio przed wejściem do niewielkiego schroniska. Wykop zlokalizowany zarówno w schronisku jak i pod nawisem obejmował obszar 18 m² (ok. 1/3 całej powierzchni schroniska). Eksplorowano naprzemian serie piaszczyste i gruzowe z wkładkami humusu pierwotnego. Odkryto 2 fazy osadnicze. Młodszy zespół kulturowy odsłonięto w edlicznych piaskach zstępującej fazy Vistulians. Były to fragmenty humusu pierwotnego, ślady palenisk oraz skupisko 10 zabytków krzemienianych (m. in. zgrzebło, rylce i mikrorylce) o magdaleńskiej stylistyce.

Wkład starszej fazy kulturowej wchodziły obok 3 zabytków krzemienianych (m. in. fragment zgrzebla) wyroby z kości i rogu. Najbardziej efektywnym znaleziskiem jest fragment starannie zagładzonego rogu z zachowanymi ornamentem złożonym z kropek i kresek oraz — towarzyszący mu ryt przedstawiający wizerunek prawdopodobnie sarny. Stylistyka tych zdobień oraz dane stratygraficzne przemawiają za związkiem starszego zespołu kulturowego z tradycją kultur tylczakowych typu Pawłowien. Jednak powyższa interpretacja kulturowa, z uwagi na małą ilość charakterystycznych zabytków oraz nie wyjaśnioną do końca stratygrafię jest bardzo hipotetyczna. W związku z tym nie można wykluczyć, że wszystkie znalezione zabytki tworzą jeden zwarty zespół o oryginalnej tradycji kulturowej. Analiza bardzo bogatego materiału kostnego oraz analiza radiowęglowa zebranych węgli drzewnych dostarczą dodatkowych cennych informacji o stanowisku.

Badania będą kontynuowane.

Potoczek, gm. Potok Wielki,
woj. tarnobrzeskie,
St. 3 i 4, AZP: 88-78/12 i 13

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Jerzy Libera. Finansowali UMCS w Lublinie i BBiDZ w Tur-
nobrzegu. Drugi sezon badań stan. 4 oraz pierwszy stan. 3. Osadnictwo od paleolitu
schyłkowego do epoki brązu.

Stanowisko 3

Odkryte zostało w trakcie badań AZP w 1984 r. na akumulacyjnej lewobrzeżnej terasie nadzalewowej Sanny. Z powierzchni kilku arów zebrano wówczas kilkanaście zabytków krzemienianych, datujące je na mezolit. Późniejsze weryfikacje stanowiska dostarczyły dalszych kilkudziesięciu krzemieni, poświadczając osadnictwo z paleolitu schyłkowego (m. in. 3 rdzenie mazowszańskie, wióry odbite z tego typu rdzeni, rylce klinowe) oraz neolitu (m. in. odłupki z siekier, fr. widrowca zbiczego, ponadto kilka fr. ceramiki — KPL?).

Wobec ponownego niszczenia stanowiska przez wybieranie piasku podjęto badania ratownicze. Założono dwa wykopy po 12 m², i w bezpośrednim sąsiedztwie piaskowni, w miejscu pozbawionym już warstwy humusowej. Wyeksplorowano jedynie kilkanaście krzemieni o charakterze odpadkowym, zalegających w iluwium, uchwyconym do ok. 25 cm. Wykop II usytuowano ok. 30 m dalej, na pobliskim polu ornym, w miejscu nagromadzonej na powierzchni polepy. Z warstwy humusowej (ok. 22 cm) oraz bielcowej (ok. 40 cm) wyeksplorowano kilkadziesiąt okruchów polepy, fr. rdzenia, kilka form technicznych, wióry i odłupki. Z form narzędziowych przekuwacz z fr. sikiery gładzonej, grocik sercowaty, fr. mikroliżu, rylcowiec, odłupki oraz wióry reuszowane. Ponadto 25 fr. ceramiki.

Kilka ułamków naczyń poświadczą osadnictwo KPL (m. in. fr. ze stempelkiem). O nieco odmiennej technologii kilka następujących ułamków ceramiki pochodzi z I okresu epoki brązu, do których należy włączyć grocik sercowaty. Trudno natomiast jest datować licznie nagromadzoną polepę, tworzącą nieregularny zarys (w warstwie bielcowej), częściowo tylko uchwycony. W obrębie tego skupiska nie zobserwowano paleniska ani innych obiektów.

Wśród materiału krzemienianego wyróżniono surowiec swieciechowski, gościeradowski, czekoladowy, jasnopopielaty narzutowy(?) i być może wołyński.

Stanowisko 4

Badania stanowią kontynuację prac z roku ubiegłego. Przebadano powierzchnię 110 m² poszerzając wykop 1/88 o dalsze 44 m² oraz wykonano szurfy o łącznej powierzchni 66 m². Na całej nowoodkrytej przestrzeni występowały materiały krzemienne i ceramiczne.

Stratygrafia stanowiska przedstawia się następująco: 1. warstwa współczesnego humusu (do 22 cm), 2. warstwa gleby bielcowej (dalsze 30-35 cm), 3. iluwium (ok. 25 cm), 4. rudawiec (ok. 45 cm). Materiały zalegały w warstwach 1-3. Nie stwierdzono zwartych układów krzemienicowych, mimo pewnego zróżnicowania ilościowego w obrębie poszczególnych działek. Nie zauważono również na obiekty pradziejowe.

Wyeksplorowano 2492 zabytki krzemienne, w tym 50 rdzeni, 55 form technicznych, 156 narzędzi oraz 16 odpadków z narzędzi. Ponadto odkryto 14 okruchów polepy, 44 bardzo drobne fragm. kości, 237 ułamków ceramiki pradziejowej oraz 25 przedmiotów i okruchów kamiennych.

W obecnym sezonie wykopaliskowym potwierdzono zakres chronologiczny nowoodkrytych materiałów. Najwięcej zabytków należy łączyć ze schyłkowopaleolityczną kulturą świderską. W grupie rdzeni ok. 80% to formy tzw. mazowszańskie, w różnym stopniu eksploatacji. Zbiór ten uzupełniają dwupiętniki oraz liczna grupa regularnych wiórów odbitych z rdzeni dwupiętnych. Wśród narzędzi dominują rylce widrowe smukłe i odłupkowe